

Hans Tórgarð um Van Gogh:

Ein eldsál

Eftir leiklok fekk Hans Tórgarð handað blómutyssi og hann varð fagnaður so mikið, at hann fleiri ferðir mátti inn at takka fyri heiðurin. Eg hitti Hans, móðan, men væl nøgðan, eftir loknan leik

DAGFINN OLSEN

Orsøkin til, at Hans Tórgarð fór undir at skriva leikin Lívstrá, um listamannin Vincent van Gogh, var, at hann á sjónleikaskúlanum í Finnlandi fekk til uppgávu at skriva leik. Kravið var bert, at leikurin skuldu vara ein tíma, alt annað stóð honum fritt.

Íblásturin til heitið hevur hann fingið úr bókini hjá Irving Stone »Lust for Life«.

»Lust« kann merkja so mangt: Hugur, styrki, gleði,

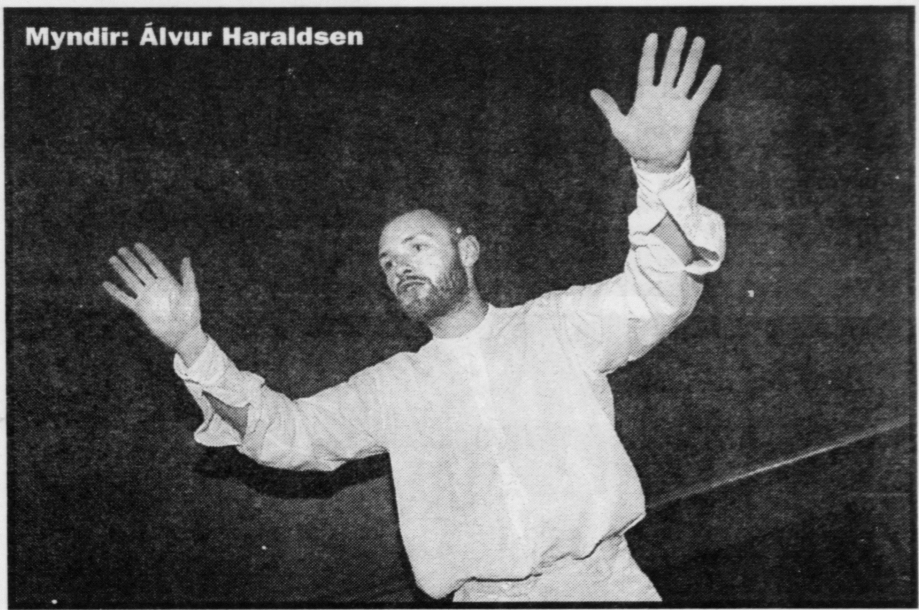
greði og mangt annað, sigur Hans.

– Eg hevði tá leingi hugsað um at skriva slíkan leik, og so smekkaði eg til, sigur Hans Tórgarð, ið tá hevði lisið brøvini hjá van Gogh, sum leikurin er grundaður á.

Á svenskum

– Eg skrivaði leikin á svenskum, tí eg hevði eisini brøvini í svenskarí tyðing. Tað vísti seg, tá eg skuldi fara at umseta, at tað gekk ikki so væl. Eg var ov djúpt inni í tilfarinum, eg fekk

Myndir: Álvur Haraldsen

– Tá eg skrivaði leikin, so kendi eg tað, sum stóð hann aftan fyri meg. Alt tað, sum hann tosar um, sum hann skrivur og málur, tað líkasum brennir út ígjøgnum. Hann er ein eldsál, sigur Hans Tórgarð um van Gogh

ikki frástøðu. Eg bað so pápa mín (Axel Tórgarð, blóm.) um at týða leikin, sigur Hans.

Men hvussu ber ein seg at við at minnst so drágvæn leik, har ein einsamallur eigur allar replikkirnar, orðini?

– Tað er kanska onkuntíð, at ein ikki heldur seg orðarætt til tekstin. Men tað týðningarmesta er at minnst til, hvat leikurin snýr seg um, leikgongdina og innihald, sigur Hans Tórgarð, ið heldur, at sjálvsagt er eisini lættari, tá ein hevur skrivað leikin sjálvur og soleiðis hevur arbeitt við tilfarinum og fingið tað inn.

– Tað var sera ringt at fáa hann inn á føroyskum, tá eg nú var vanur við leikin á svenskum, sigur Hans.

– Eg dugdi leikin á svenskum. Tá eg fekk føroyska tekstin og lærði meg hann, men so blandaði eg alt saman. Eg veit ikki um nakar legði tað til merkis, men okkurt tilfelli snikti seg í millum í kvöld eisini, eg haldi t.d., at eg segði hon um ein málning, flennir Hans Tórgarð.

– Men víðvíkjandi leikstjórn, so var eingin trupulleiki, tí tá eg skrivaði leikin var eg heima í 3 mánaðar. Tá eg so fór avstað, var leikurin klárur at seta á pall. Annars er leikstjórnin mest at siga, hvat riggar og hvat ikki. Hvar stóðgur skal vera og nær eg skal tesa harðari, og so framvegis. Øll hugskot, so sum speglin, eigi eg sjálvur, sigur Hans.

– Men slíkir smálutir eru av sera, sera stórum týðningi, sigur Hans Tórgarð.

Fleiri persónar

– Tað er trupult at spæla fleiri persónar. Tá er lættast at tosa í fleiri ættir, ávisar ættir, tí tað er lætt at ørkymla áskoðaran.

Eg legði til merkis, at tá tú prátaði við læknar, so rópti tú líkasum, inn í hurðina á veggnum, var tað til-

ætlað?

– Ja, eg hugsaði, at tá hurðin nú var har, so hví ikki nýta hana. Eg veit ikki hvat tú fekk burt úr tí?, spyr Hans lændi.

– Eg svari, eitt sindur fjálturstungin, at eg hugsaði, at van Gogh kanska var innlagdur og sat á kamarinum á sjúkrahúsinum. Og lættur um hjartað fái eg at vita, at hetta júst var ætlanin.

– Tað er júst hugskotið. Aftanfyrir hurðina ganga sjúkrasystir og læknar. Men her havi eg broytt veruleikan nakað, tí leikurin hjá mær gongur fyri seg, beint áðrenn van Gogh doyri, tá hann er 37 ár. Tá lá hann als ikki á sjúkrahúsi, ella hvar hann var, greiðir Hans Tórgarð frá.

Tað mesta eg veit um van Gogh, veit eg frá einum gomlum filmi við Kirk Douglas og eg spyrji, um Hans hevur sæð filmin. Tað hevur hann og hann heldur hann vera góðan.

Bergtikin

– Eg las í endurminningum hjá Kirk Douglas, at hann bleiv heilt bergtikin av van Gogh. Teir tóku upp á somu stöðum, sum hann hevði verið, m.a. á sálarsjúkrahúsinum. Har vóru fólk, ið mistust van Gogh, og tey signaðu seg, tá tey sóu Douglas sum Van Gogh, við reyðum skeggi. Tey hildu Van Gogh vera komnan aftur, greiðir Hans frá.

– Douglas kendi seg, sum var hann veruliga van Gogh. Hvønn morgun hugdi hann í spegilin at vita, um oyrað var har, sigur Hans Tórgarð.

– Hann er slíkur persónur, sum ein gerst púra hugtikin av, tað legði eg eisini til merkis. Tá eg skrivaði leikin, so kendi eg tað, sum stóð hann aftan fyri meg. Alt tað, sum hann tosar um, sum hann skrivur og málur, tað

líkasum brennir út ígjøgnum. Hann er ein eldsál, sigur Hans Tórgarð.

– Tað áhugaverda við van Gogh er, at hann var slík eldsál, sum brann fyri tí hann fekk við, hann málaði bert í 10 ár, men teknaði 900 tekningar og málaði um 800 myndir. Ótrúlig orka. Hevur ein 1/10 av hesum, so skal ein vera glaður, sigur Hans.

Finnur tú nakað aftur í hesum, nakað felags fyri listafólk?

– Hetta er jú tað ekstrema. Ikki tað svaka við at skera oyruni av, men máttin at mála uppá. Teknikkurin. At mála mynd uppá ein hálvan tíma. Ikki við pensli, men við at kroysta tuburnar á myndina, fyri at fáa kraftina fram. Og so at liva á sama hátt. Átti hann ikki nóg mikið av peningi, so keypti van Gogh heldur málning, enn mat, sigur Hans Tórgarð.

Upp á spurningin um, hvussu ein fyrireikar seg til slíkan leiklut sigur Hans, at tað ræður um at finna tey 5-10 %, ið ein møguliga hevur av van Gogh eldhuganum. Tað er ringt. Um ein nærkast ov nógv, so fer ein ov langt. Tað hendi jú hjá Douglas.

– Eg kendi tað eisini til endans, at eg var ávirkaður, eg endaði t.d. í kjakið um málningalist við fólk, ið eg ongan hug hevði at kjakast við. Men nú kenni eg, at eg havi fingið neyðugu frástøðuna, sigur Hans Tórgarð.

Kundi verið Mozart

Leikurin snýr seg um hugsanir hjá einum listafólki, tað nýtist ikki júst at vera ein málari, ikki so?

– Avgjørt. Nú er tað ein málari, tað snýr seg um, men ein hevði óivað kunnað gjørt nakað líknandi um Mozart, ið eisini var 37 ár, tá hann doyði. Hann hevði tað bara nógv lættari, hjá honum kom tað bara úr luftini. Van Gogh mátti berjast,

fyri at fáa nakað burturúr, sigur Hans Tórgarð.

– Men van Gogh kundi eins væl verið høvundur. Brøvini hjá honum hoya til alheimsbókmentirnar. Tey eru ógíluga væl skrivað, litteratur-tekniskt, og óivað tað besta manifestið, um ein kann siga so, ið er skrivað um list. Hann dugir so væl at seta orð á. Brøvini brenna á sama hátt, sum myndirnar, sigur Hans.

Rættur listamaður

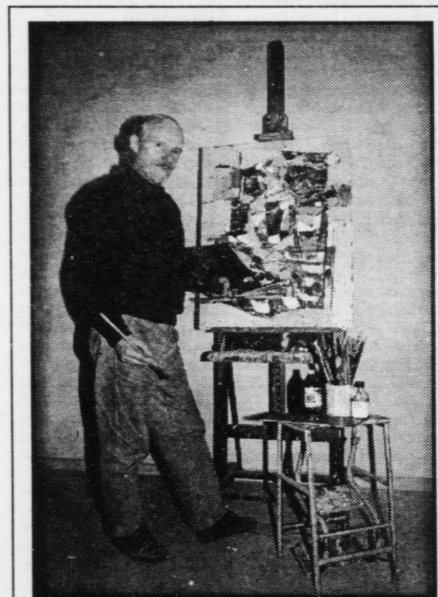
A leikskráanna hevur Hans endurgivið Ebbe Lundgaard, danska mentamálaráðharran, fyri at hava sagt í 1997: »Ein málari, sum einki selur, kann ikki vera ein rættur listamaður.«

Eisini nýtir Hans hetta í leikinum, tí júst hetta var ein trupulleiki hjá van Gogh. Hann seldi einki.

– Tá danskur ráðharri sigur hatta í 1997, so kann tað takast sum staðfesting av, at hatta er almenn áskoðan. Bara tað er nóg góð grundgeving hjá mær, fyri at spæla leikin, sigur Hans Tórgarð, ið ikki væntaði, at fylla salin mikukvöldið. Bert tvær sýningar vera afturat, men um áhugin er so stórir, so hevur Hans hug at gera fleiri sýningar, men tað fáa vit at siggja, sigur Hans Tórgarð, ið skal aftur til Finnlands 19. august.

– Men eg komi heim aftur, so skjótt eg kann, tí familjan er her. Eg eigi dóttir upp á hálvtannað ár, so tað er als ikki lætt at vera burtur frá familjuni, sigur Hans Tórgarð, ið ikki ávísir, at tað minnir nakað um sálartupulleikarnar í leikinum, men tó ikki, tí van Gogh hevði ikki eingang pláss fyri familju og børnum í sínum heimi, har listin var alt.

Hans Tórgarð fer aftur á pall við leikinum leygardagin og sunnudagin.

Imponerandi

Listamaðurin Zacharias Heinesen, sum hevur sæð leikin Lívstrá, er rættiliga hugtikin av avrikinum hjá Hans Tórgarð.

Og Zacharias er ikki ein og hvør, tí hann hevur verið rættiliga hugtikin av van Gogh. Hann hevur lisið brøvini og vitjað Arles í Suður Frankaríki, har van Gogh búði og málaði nógv.

– Eg havi sæð motivini, men har vóru ongar myndir at siggja, tær eru í París og Amsterdam. Tó vóru nógv postkort við myndum hjá van Gogh at fáa, sigur Zacharias Heinesen.

Hann sigur seg vera imponeraðan av leikin-

um hjá Hans Tórgarð og av, at Hans sjálvur hevur skrivað leikin.

– Hann megnar at fáa ein málara fram og eg haldi, at brøvini kundu ikki verið skilt betur. Ein kundi hugsað øvugt, at ein, ið einki kendi til málningalist, ella van Gogh, royndi seg á palli. Tað hevði kanska ikki eydnast so væl, sigur Zacharias, ið sigur, at sinnissjúkrahúsið, har van Gogh eitt skifti lá, nú er býráðshús, men at urtagarðurin, ið van Gogh málaði, enn er hin sami.

– Eg var imponeraður av leikinum, sigur Zacharias Heinesen.